

УДК 35.073.53

Миронюк Ю.Б.,
здобувач*,

Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ОПУБЛІКУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Постанова проблеми. Система державного замовлення – найважливіший елемент державного фінансового устрою. Її характерна особливість – пряма взаємодія з ринками товарів, робіт і послуг. Вона представляє собою частину системи управління бюджетними витратами, тому до неї застосовні як спеціальні, так і загальні заходи підвищення ефективності.

Потреби держави в товарах, роботах і послугах можуть бути ефективно задоволені, якщо всі складові процесу забезпечення державних потреб вбудовані в єдине інституційне середовище, врегульовані, виходячи із загальних для всіх процедур орієнтирів, впорядковані за структурою і складом елементів. Формування такого середовища полягає у створенні державної системи державних закупівель, яка представляє собою комплекс інститутів, норм і принципів з планування та розміщення державних замовлень, а також виконанню контрактів, що укладаються за результатами торгів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням здійснення процедур проведення торгів державних закупівель надається велика увага. Вагомий внесок у дослідження проблематики проведення державних закупівель внесли такі науковці, як В.Т. Александрова, І.В. Влялько, П.К. Германчук, О.П. Кулак [3], О.С. Мельников, Р.Р. Михайлик [4], О.І. Міняйло [5], А.О. Олефір, О.О. Покрещук [1], О.О. Підмогильний [6], Г.І. Пінькас, Н.Б. Ткаченко [9], Ю.М. Уманців та ін. свідчать, що практично всі вони зосереджені на проблемах вибору й удосконалення форми організаційної структури управління в системі державних закупівель.

Проте сьогодні невирішеними залишається значна частка невизначеностей як на макро-, так і на мікрорівні, які очікують свого визначення та усунення, зокрема питання удосконалення публічності процесів оголошення та здійснення торгів щодо державних закупівель.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення наявних проблем у механізмі опублікування інформації про здійснення державних закупівель в Україні та надання пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Н.Б. Ткаченко, розвиток системи державних закупівель, створення умов для її ефективного функціонування, підвищення рівня конкуренції в цій сфері та забезпечення її прозорості на сьогодні є найактуальнішим пріоритетним напрямом внутрішньої державної політики. Останніми роками саме сфера державного прок'юременту в Україні переживає складні часи, що має дуже негативні наслідки для розвитку економіки країни в цілому. На сучасному етапі розвитку України управління державними закупівлями здійснюється в ручному режимі, а інформація про них залишається закритою від громадян та громадських організацій [9].

Серед основних вимог, які висуваються до системи державних закупівель України, є забезпечення принципу відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель. Відповідно до світових стандартів, державні закупівлі повинні відбуватися публічно, а інформація щодо них має бути доступною для громадського контролю [9].

Принцип відкритості й прозорості при організації й проведенні закупівель передбачає [5, с.49]:

* Науковий керівник: Пуцентайло П.Р. – д.е.н., доцент

- достатність інформації – можливість для потенційних постачальників приймати обґрунтовані рішення;
- своєчасність – гарантія того, що інформація в момент одержання її постачальниками буде необхідною;
- доступність для всіх зацікавлених сторін – гарантія того, що процес проведення державних закупівель буде справедливим стосовно всіх учасників і сприйматиметься як справедливий;
- системність – своєчасна актуалізація інформації й швидке інформування зацікавлених сторін щодо змін.

Для виконання цих принципів та ефективного витрачання бюджетних коштів необхідно розглядати державні закупівлі як взаємозалежну систему (рис. 1).

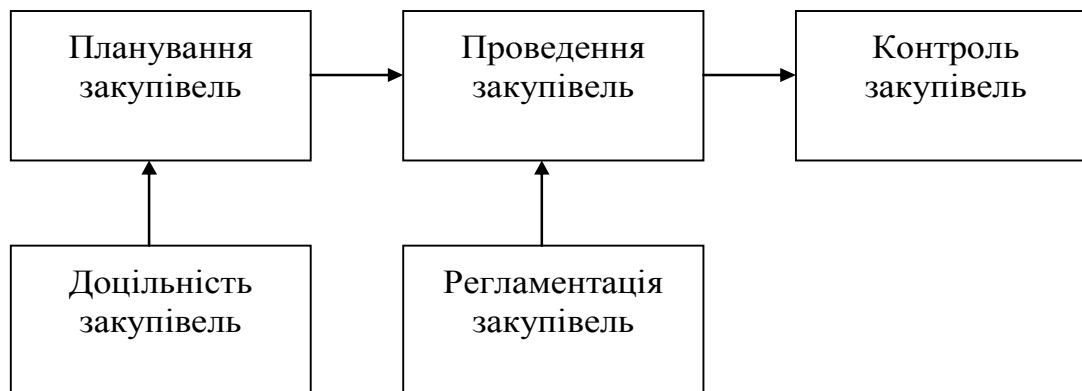

Рис. 1. Елементи державних закупівель

Джерело: [5, с.49]

З метою реалізації зазначених принципів на практиці Законом України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 р. № 2289-VI (далі – Закон про закупівлі) [2] передбачено доволі широкий перелік інформації, що має публікуватися в офіційному виданні з питань державних закупівель «Вісник державних закупівель» та оприлюднюватися на веб-порталі.

Необхідно відмітити, що метою публікації оголошення про торги є приведення ринку до стану готовності – інформування потенційних виконавців (постачальників) про наміри розпорядника державних коштів здійснити закупівлю. Оголошення повинно відображати лише базову інформацію для приведення до готовності зацікавлених і дієздатних постачальників. Решта інформації повинна міститися у документації конкурсних торгів, яка повинна представляти всі дані, необхідні постачальникові для подання пропозиції.

Обов'язок замовників оприлюднювати інформацію про закупівлю на веб-порталі www.tender.me.gov.ua (далі – Веб-портал) встановлено частиною 1 статті 10 Закону про закупівлі [2].

Основними користувачами веб-порталу є:

- замовники закупівель (розпорядники державних коштів, які здійснюють закупівлі за державні кошти в порядку, визначеному Законом України), для яких веб-портал надає функції оприлюднення інформації про закупівлі;
- потенційні учасники торгів, які отримують доступ до інформації про закупівлі шляхом реєстрації у системі;
- контролюючі органи, які здійснюють нагляд, контроль та координацію у сфері закупівель.

Єдиним підприємством, яке приймає та оприлюднює інформацію про державні закупівлі на Веб-порталі, є Державне підприємство «Зовнішторгвидав України».

Перелік документів за процедурами та строки їх оприлюднення встановлені ст. 10 Закону про закупівлю. Для більш зручного користування зазначеною інформацією наведемо ці дані у табличній формі (табл. 1).

При цьому зазначену інформацію можна також додатково оприлюднити в інших засобах масової інформації, або в разі наявності на веб-сайті замовника, або на веб-сайті

відповідного органу влади (органу місцевого самоврядування). Слід відмітити, що оприлюднення цієї інформації не є обов'язковим.

Таблиця 1

Перелік документів за процедурами та строки їх оприлюднення під час здійснення державних закупівель

Інформація про закупівлю	Публікація у «Віснику державних закупівель»	Оприлюднення на Веб-порталі
Оголошення про проведення процедури закупівлі	Не пізніше як за 30 днів до дня розкриття пропозицій конкурсних торгів або кваліфікаційних пропозицій. При скороченій процедурі – не пізніше 15 днів до дня розкриття пропозицій конкурсних торгів	Після публікації в «ВДЗ», але не пізніше як за 30 днів до дня розкриття пропозицій конкурсних торгів або кваліфікаційних пропозицій
Обґрунтування застосування процедури закупівлі в одного учасника	Не публікується	Протягом 3 робочих днів з моменту прийняття рішення про застосування процедури закупівлі в одного учасника
Документація конкурсних торгів або кваліфікаційна документація	Не публікується	Після публікації оголошення про проведення процедури закупівлі у «ВДЗ», але не пізніше як за 30 днів до дня розкриття пропозицій конкурсних торгів або кваліфікаційних пропозицій
Зміни до документації конкурсних торгів або кваліфікаційної документації та роз'яснення до неї (у разі наявності)	Не публікується	Протягом 3 робочих днів з дня прийняття рішення про їх внесення, але не пізніше як за 7 днів до дати розкриття пропозицій конкурсних торгів або кваліфікаційних пропозицій
Протокол розкриття пропозицій конкурсних торгів, цінових пропозицій, кваліфікаційних пропозицій	Не публікується	Протягом 3 робочих днів з дня розкриття пропозицій конкурсних торгів, цінових пропозицій, кваліфікаційних пропозицій
Інформація про відхилення пропозицій конкурсних торгів, цінових пропозицій, кваліфікаційних пропозицій та підстави такого відхилення у вигляді протоколу	Не публікується	Протягом 3 робочих днів з дня прийняття такого рішення
Повідомлення про акцепт пропозиції конкурсних торгів або цінової пропозиції (пропозиції за результатами застосування процедури в одного учасника)	Протягом 3 робочих днів з дня прийняття рішення про визначення переможця процедури закупівлі	Протягом 3 робочих днів з дня прийняття рішення про визначення переможця процедури закупівлі
Оголошення про результати процедури закупівлі	Не пізніше як через 7 днів з дня укладення договору про закупівлю або прийняття рішення про відміну торгів чи визнання їх такими, що не відбулися	Після публікації в «ВДЗ», але не пізніше як через 7 днів з дня укладення договору про закупівлю або прийняття рішення про відміну торгів чи визнання їх такими, що не відбулися
Повідомлення про відміну торгів чи визнання їх такими, що не відбулися, повідомлення І про відміну процедури закупівлі в одного учасника (у разі наявності)	Протягом 3 робочих днів з дати прийняття такого рішення	Протягом 3 робочих днів з дати прийняття такого рішення
Звіт про результати проведення процедури закупівлі	Не публікується	Протягом 3 робочих днів з дня його затвердження

Джерело: узагальнено і адаптовано автором [2]

Враховуючи те, що ДП «Зовнішторгвидав України» має власні нормативні документи, якими регламентується процес оприлюднення та опублікування інформації, замовники мають декілька способів подання своєї інформації про закупівлю.

Зокрема інформація для друку подається:

- особисто;
- факсимільним зв'язком;
- через «Кабінет Замовника» на веб-порталі уповноваженого органу «Державні закупівлі».

Інформація для розміщення подається:

- особисто на носіях інформації;
- електронною поштою;
- через «Кабінет Замовника» на веб-порталі уповноваженого органу.

Зручнішим варіантом, на нашу думку, є третій варіант, тобто направляти документи на публікацію через «Кабінет Замовника» на веб-порталі уповноваженого органу.

Отже, незважаючи на те, що безпосередньо питаннями опублікування та оприлюднення займається ДП «Зовнішторгвидав України», норми Закону про закупівлю покладають усю відповідальність за своєчасне опублікування у «Віснику державних закупівель» (ВДЗ) саме на замовників. Голова та секретар комітету конкурсних торгів замовника несуть відповідальність за повноту та достовірність інформації, що публікується у «ВДЗ» та оприлюднюється на веб-порталі уповноваженого органу.

Таким чином, несвоєчасне опублікування у «ВДЗ» є порушенням законодавства у сфері держзакупівель. Отже, відправлення всіх необхідних документів повинно відбуватися вчасно, тобто згідно з «Графіком прийому інформації для публікації», який розміщено на веб-порталі на кожен місяць.

Використовуючи дані звіту щодо функціонування системи державних закупівель у 2012 році, зазначимо, що за даними веб-порталу протягом 2012 року замовниками було опубліковано в інформаційному бюлетені «Вісник державних закупівель» та оприлюднено на веб-порталі 116 384 оголошень про проведення процедур закупівель, що на 7,9 відсотка більше ніж у 2011 році. Серед них, найбільшу частку (51,85%) складають оголошення про проведення закупівель за процедурою відкритих торгів, яка є найбільш конкурентною і прозорою процедурою (рис. 2).

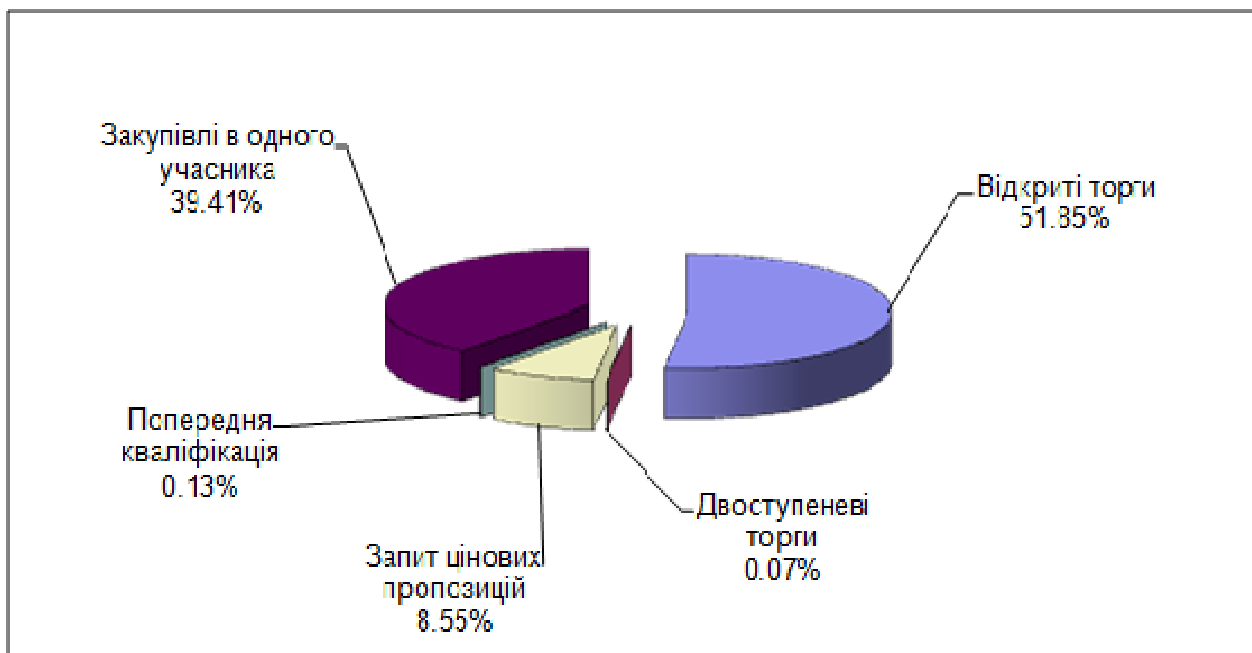

Рис. 2. Структура оголошень про заплановані процедури закупівлі у 2012 році
Джерело: [7]

За результатами проведених процедур закупівлі замовниками на веб-порталі було оприлюднено 143 580 оголошень про результати процедур закупівель та повідомлень про відміну процедур закупівель або визнання їх такими, що не відбулися, з них: 99 615

оголошень (69,38%) – це оголошення про результати проведення відкритих та двоступеневих торгів, повідомлення про результати проведення попередньої кваліфікації, інформація про результати процедури запиту цінових пропозицій, а 43 965 оголошень (30,62%) – це інформація про результати закупівлі в одного учасника [7].

Різниця між кількістю оголошень про заплановані процедури закупівель та оголошень про їх результати пов'язана з тим, що на відміну від оголошень про заплановану закупівлю, у разі проведення закупівлі за декількома лотами, Законом передбачена можливість розміщення оголошень про результати закупівлі за окремими лотами.

Висновки та подальші дослідження. Загалом, проаналізувавши інформацію щодо оприлюднених оголошень про закупівлі, можна зробити висновок, що замовники віддають перевагу конкурентним процедурам (відкриті торги, двоступеневі торги, запит цінових пропозицій, попередня кваліфікація учасників), що сприяє заощадженню державних коштів під час закупівель товарів, робіт та послуг.

Незважаючи на те, що Законом про закупівлю визначено, що інформація про закупівлю оприлюднюється та публікується безкоштовно, практичний досвід здійснення закупівель показує протилежне. Так, згідно наказу ДП «Зовнішторгвидав України» від 06.09.2013р. № 127, вартість послуг підприємства коливається від 720 грн. до 13 800 грн. (зокрема розміщення оголошення про закупівлю у міжнародному виданні). Таким чином, принцип раціонального використання бюджетних коштів при здійсненні державних закупівель втрачає будь-який зміст.

У зв'язку з ситуацією, яка склалася сьогодні в Україні, нагальною потребою є зміна законодавства про державні закупівлі. Кабінет Міністрів України 18.03.2014 р. підготував для обговорення законопроект «Про здійснення державних закупівель» у новій редакції. Зокрема, у ст. 10 законопроекту вказується, що замовник безоплатно подає для оприлюднення на веб-порталі Уповноваженого органу інформацію про закупівлю. Функціонування офіційного видання з питань державних закупівель «Вісник державних закупівель» в законопроекті не передбачено, що можливо частково у майбутньому зможе покращити ситуацію, що склалася у сфері державних закупівель.

Бібліографічний список

1. Державні закупівлі: тендери (національні й міжнародні аспекти) [Текст] : метод. посіб. / Покрещук О.О. та ін. – К. : Зовнішня торгівля: Автограф, 2003. – 383 с.
2. Закон України «Про здійснення державних закупівель» від 01.06.2010 № 2289-VI. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>.
3. Кулак О.П. Розвиток системи державних закупівель в Україні / О.П. Кулак // Державне управління. – 2012. – № 4 (40). – С. 31-37.
4. Михайлик Р.Р. Державні закупівлі: наук.-практ. комент. до Закону України «Про здійснення державних закупівель». Т. 1. Загальні положення. Державне регулювання та контроль у сфері закупівель. Загальні умови здійснення закупівлі / Р.Р. Михайлик. – К. : Навч. центр «UA-TENDERS», 2011. – 318 с.
5. Міняйло О. Організаційно-економічні засади здійснення державних закупівель / О. Міняйло // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 2. – С. 46–54.
6. Підмогильний О.О. Актуальні проблеми регулювання сфери державних закупівель в Україні в сучасних політичних та економічних умовах / О.О. Підмогильний // Держава та регіони. – 2010. – Вип. 1. – С. 93-97.
7. Проведення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти в Україні за січень-грудень 2012 року. Державна служба статистики. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. [Проект Закону України «Про здійснення державних закупівель» \(нова редакція\)](http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/system?cat_id=32862) 18.03.14. Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/system?cat_id=32862
9. Ткаченко Н.Б. Державні закупівлі : підручник / Н.Б. Ткаченко. – К. : КНТЕУ, 2011. – 244 с.

Referenses

1. Pokreshchuk, O.O. (2003), *Derzhavni zakupivli: tendery (natsionalni y mizhnarodni aspekty)* [Public procurement requirements (national and international aspects)], Zovnishnia torhivlia: Avtohrad, Kyiv, Ukraine, 383 p.
2. Law of Ukraine "On public procurement" (2010), no 2289-VI, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2289-17>.
3. Kulak, O.P. (2012), "Development of public procurement in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia*, no 4 (40), pp. 31-37.
4. Mykhailyk, R.R. (2011), *Derzhavni zakupivli: naukovo-praktychnyi komentar do Zakonu Ukrainy "Pro zdiisnennia derzhavnykh zakupivel"*. T. 1. *Zahalni polozhennia. Derzhavne rehuliuвання ta kontrol u sferi zakupivel. Zahalni umovy zdiisnennia zakupivli* [Public procurement, scientific and practical commentary to the Law of Ukraine "On Public Procurement". V. 1. Generally. State regulation and control in procurement. Terms of Purchase], Navchalnyi tsentr "UA-TENDERS", Kyiv, Ukraine, 318 p.
5. Miniailo, O. (2009), "Organizational and economic principles of public procurement", *Visnyk KNTEU*, no. 2, pp. 46-54.
6. Pidmohylnyi, O.O. (2010), "Actual problems of regulation of public procurement in Ukraine in the current political and economic climate", *Derzhava ta rehiony*, iss. 1, pp. 93-97.
7. Procurement of goods, works and services for public funds in Ukraine in January-December 2012. State Statistics Service, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Draft Law of Ukraine "On Public Procurement", (2014), available at: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/system?cat_id=32862
9. Tkachenko, N.B. (2011), *Derzhavni zakupivli* [Government procurement], textbook, KNTEU, Kyiv, Ukraine, 244 p.

Миронюк Ю.Б. ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ОПУБЛІКУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Мета. Метою статті є визначення наявних проблем у механізмі опублікування інформації про здійснення державних закупівель в Україні та надання пропозицій щодо їх вирішення.

Методика дослідження. Дослідження виконувалось з використанням методів семантичного аналізу – для дослідження категорійного апарату, зокрема для класифікації принципів у системі державних закупівель; діалектичного методу для дослідження загальнотеоретичних аспектів міжнародних та вітчизняних правових засад регулювання державних закупівель; методів системного аналізу – для обґрунтування елементів державних закупівель та прийняття управлінських рішень; методів аналізу для оцінки стану інформованості учасників державних закупівель.

Результати. Результатами дослідження є забезпечення принципу відкритості та прозорості на всіх стадіях закупівель. Виявлено, що відповідно до світових стандартів державні закупівлі повинні відбуватися публічно, а інформація щодо них має бути доступною для громадського контролю. Розкрито основні елементи державних закупівель. Ідентифіковано основні джерела інформування учасників торгів з державних закупівель. Визначено перелік документів за процедурами та строки їх оприлюднення під час здійснення державних закупівель.

Наукова новизна. Обґрунтовано процедуру оприлюднення інформації про державні закупівлі через структуру додаткових критеріїв і оцінок що дозволить забезпечувати їх адекватне застосування у новому законодавстві.

Практична значущість одержаних результатів дослідження полягає у визначенні шляхів покращення проблем опублікування інформації про здійснення державних закупівель в Україні. Виявлені тенденції дозволяють сформулювати висновок, що замовники віддають перевагу конкурентним процедурам (відкриті торги, двоступеневі торги, запит цінних пропозицій, попередня кваліфікація учасників), що сприяє заощадженню державних коштів під час закупівель товарів, робіт та послуг.

Ключові слова: торги, державні закупівлі, опублікування інформації, державний прок'юремент, принципи, оголошення, веб-портал.

Myroniuk Yu.B. PECULIARITIES OF THE MECHANISM OF PUBLISHING INFORMATION ON IMPLEMENTATION OF GOVERNMENT PROCUREMENT IN UKRAINE

Purpose. The aim of the article is to define existing problems in the mechanism of publishing information on government procurement in Ukraine and submit proposals for their solution.

Methodology of research. The study was carried out using the methods of semantic analysis – to research the categorical apparatus, in particular for the classification principles in the government

procurement system; dialectical method for research the general aspects of international and domestic legal principles of regulating government procurement; methods of system analysis – to substantiate elements of government procurement and making management decisions; methods of analysis to assess the status of awareness the government procurement of participants.

Findings. Results of the research are to ensure the principle of openness and transparency at all stages of the procurement. It has been detected that, in accordance with international standards of government procurement should take place publicly, and information about them should be made available for public scrutiny. It has been revealed the basic elements of government procurement. It has been identified the main sources of informing bidders of government procurement. It has been determined the list of documents for the procedures and the terms of their publication during the implementation of public procurement.

Originality. It has been substantiated the procedure of publishing information on government procurement through the structuring of additional criteria and assessments that will ensure their adequate application in the new legislation.

Practical value. The practical significance of the obtained results of research is to determine ways to improve the problems of publishing information on implementation of government procurement in Ukraine. Detected tendencies allow to formulate a conclusion that customers prefer competitive procedures (open tenders, two-stage tenders, request of price offers, previous qualification of participants) that saves public funds during the procurement of goods, works and services.

Key words: tenders, government procurement, publishing information, government procurement, principles, advertisement, web portal.

Миронюк Ю.Б. ОСОБЕННОСТИ МЕХАНИЗМА ОПУБЛИКОВАНИЯ ИНФОРМАЦИИ ОБ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В УКРАИНЕ

Цель. Целью статьи является определение имеющихся проблем в механизме публикации информации об осуществлении государственных закупок в Украине и предоставления предложений по их решению.

Методика исследования. Исследование выполнялось с использованием методов семантического анализа – для исследования категориального аппарата, в частности для классификации принципов в системе государственных закупок; диалектического метода для исследования общетеоретических аспектов международных и отечественных правовых основ регулирования государственных закупок; методов системного анализа – для обоснования элементов государственных закупок и принятия управленческих решений; методов анализа для оценки состояния информированности участников государственных закупок.

Результаты. Результатами исследования является обеспечение принципа открытости и прозрачности на всех стадиях закупок. Выявлено, что в соответствии с мировыми стандартами государственные закупки должны происходить публично, а информация о них должна быть доступной для общественного контроля. Раскрыты основные элементы государственных закупок. Идентифицированы основные источники информирования участников торгов по государственным закупкам. Определен перечень документов по процедурам и сроки их обнародования при осуществлении государственных закупок.

Научная новизна. Обоснованно процедуру обнародования информации о государственных закупках через структуризацию дополнительных критериев и оценок, что позволит обеспечивать их адекватное применение в новом законодательстве.

Практическая значимость исследования заключается в определении путей улучшения проблем публикации информации об осуществлении государственных закупок в Украине. Выявленные тенденции позволяют сформулировать вывод, что заказчики предпочитают конкурентным процедурам (открытые торги, двухступенчатые торги, запрос ценовых предложений, предварительная квалификация участников), что способствует экономии государственных средств при закупках товаров, работ и услуг.

Ключевые слова: торги, государственные закупки, опубликования информации, государственный прокьюремент, принципы, объявления, веб-портал.